

De status van *internationalisering* in het *groen onderwijs*

In de afgelopen vier jaar heeft internationalisering zichtbaar terrein gewonnen in het groene mbo en hbo. De scholen hebben grotere ambities gekregen en bij de meeste instellingen is internationalisering een strategisch thema geworden. Dat blijkt uit onderzoek van het Programma Internationalisering van de Groene Kennis Coöperatie.

Binnen het Programma Internationalisering van de Groene Kennis Coöperatie is gedurende de afgelopen vijf jaar onderzoek uitgevoerd naar de veranderingen en vernieuwingen op het gebied van internationalisering in de groene onderwijskolom. Na een nulmeting in 2010 en een vervolgmeting in 2012, was een meer diepgaande meting in 2014. Deze metingen zijn uitgevoerd door het bestuur van het Programma Internationalisering van de Groene Kennis Coöperatie met ondersteuning van de coördinatoren internationalisering van alle groene onderwijsinstellingen. De resultaten van deze metingen met een doorkijk op de ontwikkelrichting van internationalisering in het groen onderwijs worden beschreven in dit artikel.

2010 erkenning belang

Het onderzoek in 2010 bevestigde de aanname dat onderwijsinstellingen het belang van internationalisering erkennen. Wel werd duidelijk dat de implementatie van deze ambitie nog niet overal goed gerealiseerd was. Meer dan de helft van de instellingen had internationalisering niet verankerd in het curriculum. Wat werd aangeboden, waren meestal de standaardactiviteiten. Een cursus moderne vreemde taal, stage lopen in het buitenland of het toepassen van internationale competenties binnen de verschillende curricula waren de meest genoemde activiteiten. Internationalisering

werd vooral door enthousiaste collega's opgepakt en uitgevoerd. De kansen om internationalisering in de eigen vestiging te organiseren, werden nog onvoldoende benut. Zeker als het om samenwerking met de internationale agri-business (in Nederland, Europa en daarbuiten) ging. Ook de aanname dat internationalisering meer ingebed is in het hbo dan in het mbo bleek te kloppen. De hbo-instellingen beschikten destijds al over de juiste randvoorwaardelijke zaken om internationalisering goed uit te kunnen voeren en verankerden dat ook steviger in hun strategie- en activiteitenplan.

2014 onderdeel strategie

Onderzoek naar de huidige stand van zaken wijst uit dat internationalisering binnen de instellingen is versterkt. De aanleiding voor dat tweede onderzoek was de wens om meer inzicht te krijgen over visie, ambities, activiteiten en de positionering van internationalisering in de Meerjaren Investerings Programma's van de instellingen en de wijze waarop onderwijsinstellingen momenteel al internationaal zijn.

Op twee instellingen na is internationalisering een onderdeel van de strategie en/of visie van alle groene onderwijsinstellingen. De reikwijdte van de doelstellingen en ambities op het gebied van internationalisering is echter erg divers. Zowel in

Opvallend is dat de ambities gemiddeld groter zijn dan het aandeel in geldbedrag dat ze eraan koppelen

orde van grootte en complexiteit als in breedte van het containerbegrip 'internationalisering'. De beschreven ambities lopen uiteen, van het 'bieden van internationale BPV', het 'verwerven van internationale competenties' tot aan het 'bijdragen aan ontwikkeling van kennis en capaciteit in samenwerking met triple-helixpartijen in Nederland en het buitenland'. Ook het oprichten van 'internationale living labs' en de ambitie dat 'internationalisering een bijdrage moet leveren aan rendement van de instelling' worden genoemd. Er is daarbij een duidelijk verschil waarneembaar tussen de ambities van de mbo- en de hbo-instellingen. De mbo-instellingen noemen internationale stages, docentuitwisseling (mobiliteit), opnemen van internationalisering in het curriculum en het aangaan van (diverse vormen van) samenwerking als belangrijkste doelstelling. Het hbo beschrijft deze doelstellingen ook, maar vult die aan met doelstellingen op het gebied van onderzoek, kennisexport, verdienmodellen en het aangaan van (grootschalige) internationale projecten. Opvallend is dat de ambities gemiddeld groter zijn dan het aandeel in geldbedrag dat ze eraan koppelen.

Verdeelde oriëntatie

De onderliggende doelen van de ambities van de instellingen blijken grotendeels overeen te komen.

De scholen ambiëren allemaal 'dat iedere deelnemer deel moet nemen aan internationale/culturele activiteiten' en ze zijn op zoek naar kansen om 'het netwerk door middel van partnerschappen te verbreden'. Ook 'het verbeteren van samenwerking met bedrijven voor meer/betere internationale BPV-bedrijven en projecten' is een gedeelde doelstelling. 'Het verankeren van internationalisering in het curriculum' en 'het voldoen aan de vraag van het bedrijfsleven' is benoemd in de top vijf van doelstellingen rondom internationalisering. Van de activiteiten die worden ondernomen, valt op dat de oriëntatie van de instellingen erg verdeeld is. Ze geven aan zowel internationalisering binnen Nederland te realiseren (door er in de opleidingen aandacht aan te besteden) als ook daadwerkelijk op reis te gaan binnen Europa of specifiek in landen buiten de EU zoals China en India. De nadruk kan dan liggen op studenten in internationale BPV, docentuitwisseling, ontwikkelingshulp of het realiseren van 'verkoop van kennis en kunde' aan derden in het buitenland. Voor mbo-leerlingen ligt de focus meer op internationale activiteiten in Nederland en Europa, samenwerking met partijen in uitwisseling en projecten. De hbo-instellingen richten zich ook op onderzoek, contractonderwijs en contacten met overheid/NGO/ondernemers. De meerderheid van de instellingen heeft hierbij

Buitenlandse studenten op Hogeschool Van Hall Larenstein: ook een vorm van kennisexport

'dier', 'food' en 'groene ruimte' als belangrijke focusgebieden aangemerkt. 'Plant' en 'bloem en design' wordt door de helft van de instellingen als internationaal thema ingezet. Binnen de genoemde thema's hebben alle organisaties directe contacten met (partners) in het buitenland, de meerderheid met onderwijsinstellingen in Europa. De samenwerking met aangrenzende landen is het grootst.

Samenwerken heeft meerwaarde

Uit dit tweede onderzoek komt ook naar voren dat scholen over het algemeen geen of weinig inzicht hebben in de behoefte/vragen van partijen uit binnen- en buitenland. De meeste scholen kunnen nog niet zelfstandig voldoen aan de vraagstukken van het (buitenlandse) bedrijfsleven. Sommigen denken wel dat ze door samenwerking met de Nederlandse groene onderwijsinstellingen de benodigde capaciteit/kwaliteit kunnen leveren. In dat verband is het van belang dat de instellingen aangeven meerwaarde te zien in het samenwerken binnen het thema Internationaal. Volgens de coördinatoren internationalisering is het daarbij noodzakelijk om vertrouwen in elkaar te hebben, een open houding, een goede structuur en (werk-) afspraken met commitment van college van bestuur en docenten. Het erkennen van elkaars expertise, verschil in niveau en manier van werken en daarop afstemmen is ook belangrijk om de samenwerking te realiseren. Een voorwaarde is zorgen dat je een pool van deskundige en gecommitteerde docenten hebt en ruimte om de docentaak die ze in Nederland hebben te laten vervangen door anderen. Een gemeenschappelijk belang met behoud van eigen focus en complementair aan elkaar zijn, wordt ook genoemd door de instellingen als voorwaarde voor succesvolle samenwerking.

Versterking van het bestaande onderwijsaanbod op het gebied van internationalisering is een gemeenschappelijk onderwerp dat bij alle instellingen aandacht heeft en vaak individueel wordt opgepakt. Op dit moment vindt de overgang plaats naar een gezamenlijke aanpak. Veel instellingen nemen internationalisering en haar mogelijkheden en kansen om zich in de wereld te profileren serieus. Er ontstaan samenwerkingsverbanden op internationaal terrein en in cross-sectorale samenwerkingsverbanden. Er is samenwerking in het hele groene domein en langs de hele onderwijskolom. De kennisoverdracht onderling is merkbaar. ■

AANBEVELINGEN OP BASIS VAN DE ONDERZOEKSRÉSULTATEN

- Een goede definitie: wat verstaan we eigenlijk onder internationalisering? De interpretaties zijn nogal uiteenlopend, zowel voor het groene domein als voor de individuele onderwijsinstelling. Een duidelijke definitie van de verscheidenheid helpt in de begripsvorming en bij communicatie.
- Een beter beeld krijgen van ambities en daadwerkelijk situatie: pas als je vergelijkt wat de ambities van de instellingen zijn en wat de inzet aan personeel en middelen is, kan een beeld gevormd worden van in hoeverre de ambities ook daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden.
- Het belang van internationalisering erkennen: visie, ambitie, doelstelling en activiteiten met een evenredige capaciteitsopbouw (mensen en middelen) moeten één geheel vormen. Deze integrale aanpak wordt nog niet door alle instellingen gehanteerd. De positie en toegevoegde waarde van internationalisering in de instelling zouden kunnen verbeteren als er sprake is van één geheel.
- Onderlinge samenwerking aangaan: er zijn verscheidene onderwijsinstellingen die gespecialiseerd zijn in bepaalde thema's of koploper zijn op het gebied van internationalisering. Ook zijn er verschillende instellingen die overeenkomende doelstellingen hebben. Hier liggen kansen om samen de vraag van het bedrijfsleven op te pakken en het onderwijs innovatiever, meer internationaal en toekomstbestendig te maken
- De driehoek, onderwijs, ondernemer en overheid is een begrip en een voldongen feit. Leren in en met de regio, die in Nederland vanzelf internationaal is ingesteld, biedt de student van de toekomst mogelijkheden zich op de mondiale arbeidsmarkt te begeven.
- Een nieuwe positionering rondom internationalisering betekent een nieuwe aanpak rondom interne capaciteitsopbouw: andere competenties, kennis en wellicht organisatiestructuur zijn nodig om je als internationaal georiënteerde instelling te kunnen profileren.
- Samenwerking is het sleutelwoord. Cross-sectoraal, in de triple helix, vanuit de regio naar internationaal, met de hele kolom, georganiseerd als keten, binnen een domein. Welke variant we kiezen, samenwerking geeft de benodigde meerwaarde om internationaal succesvol te zijn.